

Plenum

Torsdag 23.2.2017 kl. 16.00—19.14

2.3. Muntlig fråga om resurserna för den yrkesinriktade utbildningen (Li Andersson vänst)
Muntligt spörsmål MFT 16/2017 rd

Muntlig frågestund

Talman Maria Lohela: Nästa fråga, ledamot Andersson.

Debatt

16.31 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Minä vierailin noin kuukausi sitten Oulussa, missä juttelin yhden nuoren tytön kanssa, joka opiskelee paikallisessa ammatillisessa opilaitoksessa. Hän kertoi minulle suunnittelevansa Make amis great again -kampanjaa, koska hän on niin huolissaan suomalaisen ammatillisen koulutuksen laadusta, ja hän kertoi myöskin minulle saavansa vain 13 tuntia lähiopetusta viikossa omassa ammatillisessa opilaitoksessaan.

Arvoisa opetus- ja kulttuuriministeri, 13 tuntia lähiopetusta viikossa on yksinkertaisesti aivan liian vähän. Ammatillisen koulutuksen lähiopetuksen määrä on OAJ:n mukaan romahtanut Suomessa noin 36 viikkotunnista 22—24 viikkotuntiin tai jopa sen alle, kuten tässä Oulun esimerkissä. Tämä on niin vähän, että se myöskin uhkaa ammatillisen puolen opiskelijoiden tosiasiallisia mahdollisuuksia hakeutua jatko-opintoihin.

Arvoisa opetus- ja kulttuuriministeri Grahn-Laasonen, millä keinolla hallitus aikoo nostaa lähiopetuksen [Puhemies koputtaa] määrää ammatillisessa koulutuksessa?

16.33 Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro):

Arvoisa puhemies! Kiitos tästä kentältä tulevasta terveisestä, joka hyvin vastaa myöskin siihen käsitykseen, mikä itselläni on siitä, että lähiopetuksen määrän väheneminen huolestuttaa kyllä. Toki siihen liittyy myöskin se, että ammatillinen koulutus on nykyään hyvin paljon monimuotoisempaa kuin se on ollut aikaisemmin, eli on jopa toivottukin sitä, että siirrytään avoimempiin oppimisympäristöihin, että oppimista tapahtuisi enemmän työpaikoilla, siellä käytännön työelämässä, missä saa sitten samalla myös niitä työelämäkontakteja. Lisäksi oppiminen on tosiaan tänä päivänä aika monimuotoista, tehdään yhteistyöprojekteja ja niin edelleen. Mutta se ei voi tarkoittaa sitä, että se opiskelijoiden tuki siihen oppimiseen ja se riittävä lähiopetus eivät toteutuisi.

Hallitus valmistelee tällä hetkellä ammatillisen koulutuksen suurta lainsäädännöllistä uudistusta, ammatillisen koulutuksen reformia, ja se on parhaillaan siinä vaiheessa, että reformia viimeistellään. Se tuo uusia työvälineitä järjestää ammatillista koulutusta vielä paremmin tulevaisuuden työelämän tarpeisiin vastaavasti ja siten, että yksilölliset polut voi-

Punkt i protokollet PR 12/2017 rd

vat toteutua. [Puhemies koputtaa] Tämän uudistuksen on tarkoitus astua voimaan ensi vuoden alusta.

Puhemies Maria Lohela: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä tästä aiheesta, ilmoittautumaan.

16.34 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meidän huolestuttaa se, että kaikki opiskelijat, jotka opiskelevat ammatillisessa koulutuksessa, eivät ole sellaisia opiskelijoita, jotka pärjäävät näillä yksilöllisillä opintopoluilla, vaan opiskelijat myöskin tarvitsevat tukea, he tarvitsevat sitä yhteisöä ja sitä ohjausta, sitä opetusta, mitä opettajat siellä antavat. Meidän huolestuttaa nyt myöskin se, että tämä ammatillisen koulutuksen reformi ei ratkaise näitä resursseihin liittyviä isoja ongelmia, mitä ammatillisessa koulutuksessa tällä hetkellä Suomessa on.

Ammatillisen koulutuksen reformin on siis määrä astua voimaan ensi vuoden alusta, mutta tälle vuodelle ammatillisen koulutuksen rahoitusta leikataan 220 miljoonaa. Mikä on hallituksen arvio siitä, kuinka hyvin nämä reformin tavoitteet työpaikalla tapahtuvan oppimisen lisäämisestä tai yksilöllisistä oppimispoluista ovat toteutettavissa, kun samanaikaisesti vähennetään resursseja? Ja mitä tässä uudistuksessa tapahtuu erityisen tuen tarpeessa [Puhemies koputtaa] oleville oppilaille, joita myöskin on paljon ammatillisen koulutuksen puolella?

16.35 Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro):

Arvoisa puhemies! Aivan niin kuin sanoin, tämän ammatillisen koulutuksen reformin tavoitteena on tuoda myös työkaluja koulutuksen järjestäjille järjestää sitä koulutusta niin, että esimerkiksi tämä mainittu tärkeä lähiopetus voidaan turvata jokaiselle. Ja kun puhuin yksilöllisistä oppimispoluista, niin se tarkoittaa nimenomaan sitä, että voitaisiin ottaa nykyistä paremmin huomioon kaikkien opiskelijoiden tarpeet, myöskin niiden opiskelijoiden, jotka tarvitsevat siihen oppimiseensa enemmän tukea. Meillä on valtavan iso ongelma ammatillisessa koulutuksessa runsas keskeyttämisten määrä, eli se on nimenomaan se tekijä, joka johtaa siihen, että meillä tapahtuu nuorten syrjäytymistä ja putoamista koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle. Minä uskon, että tällä ammatillisen koulutuksen reformilla voimme vaikuttaa tähän. Siellä on hyvin monia työkaluja nimenomaan keskeyttämisen vähentämiseksi ja sen tuen lisäämiseksi niille opiskelijoille, jotka sitä enemmän tarvitsevat.

Taloudellinen tilanne on toki Suomessa tiukka tällä hetkellä, ja siitä myös ammatillinen koulutus kärsii, mutta tämä ammatillisen koulutuksen reformi on kentällä kyllä hyvin odotettu ja tuo uusia työvälineitä.

16.36 Katja Hanninen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Toisen asteen eli lukioden ja ammattikoulujen yhteishaku on käynnistynyt. Yhteishaku koskettaa tosiaan vuosittain kymmeniätuhansia ysiluokkalaisia ympäri maan. Tästä vuodesta alkaen hallitus kuitenkin leikkaa osana historiallisia koulutusleikkauksia 190 miljoonaa euroa joka vuosi ammattikouluilta, viedään noin kymmenesosa rahoituksesta. Asiantuntijoiden mukaan tämä tarkoittaa sitä, että oppilaitokset joutuvat pohtimaan koulutuspaikkojen vähentämistä. Kysynkin teiltä, arvoisa ministeri: Voivatko Suomen nuoret luottaa historial-

Punkt i protokollet PR 12/2017 rd

listen koulutusleikkausten keskellä siihen, että kaikille peruskoulunsa päättävälle nuorille järjestyy opiskelupaikka peruskoulun jälkeen? Miten käy meidän nuorisotakuun?

16.37 Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro):

Arvoisa puhemies! Nuoret, peruskoulunsa päättäneet voivat luottaa siihen, että ne tiet ammatilliseen koulutukseen ja lukioon avautuvat. Eli Suomessa koulutustakuu on se, mistä haluamme pitää tiukasti kiinni, eli jokaiselle peruskoulun päättäneelle turvataan jatko-opiskelupaikka, tai mikäli esimerkiksi on mielenterveys-, päihde- tai muita ongelmia, niin sitten joku muu ratkaisu pitää nuorelle löytyä. Tähän panostetaan hyvin voimakkaasti. Vierailin eilen Lahdessa Ohjaamossa, mikä on sellainen palvelu, missä pyritään tarjoamaan nuorillemme se palvelu yhdeltä luukulta, jotta semmoinen pompottelu, nuorten pompottelu, loppuisi ja aikuiset ottaisivat kopin niistä vaikeista tilanteista, joita sitten saattaa nuorillamme olla.

Mitä tulee näihin ammatillisen koulutuksen määrärahoihin, niin tämä koko eduskunta on ollut tekemässä näitä määrärahapäätöksiä. Eli edellinen hallitus ensimmäisen kerran päätti näistä ammatillisen koulutuksen määrärahavähennyksistä, ja tämä hallitus sitten valitettavasti sai sen perinnöksi, kun se esitys kaatui silloin viimeisellä viikolla ennen eduskuntavaaleja. Varmaan kukaan meistä ei halua muistella sitä viikkoa.

16.38 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Viime päivinä on puhuttu paljon kadonneista miehistä — tarkoitetaan niitä, joilla ei ole koulutusta, ei ole työpaikkaa, eivät oikeastaan ole minkään järjestelmän piirissä. Monet näistä on syrjäytetty nimenomaan peruskoulussa tai heti peruskoulun jälkeen toisella asteella. Erityisesti ammatillisella toisella asteella keskeytysprosentit ovat olleet korkeita, ja jos ei ole tutkintoa, niin on vaikea löytää työtä, vaikea löytää paikkaansa yhteiskunnassa. Nyt kun tässä tilanteessa — hallitus ei ollut mitenkään pakotettu vaan teki arvovalinnan — leikataan ammatilliselta puolelta, se merkitsee, että lähiopetus vähenee entisestään. Ministeri Grahn-Laasonen, miten te ajattelette, että syrjäyttäminen vähenee, keskeyttäminen vähenee, se että ei olla työelämässä, vähenee, jos samaan aikaan te leikkaatte resursseja, joilla pitäisi antaa nimenomaan niitä lähiopetustunteja, joilla jokainen pidetään koulutuksessa mukana?

16.39 Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro):

Arvoisa puhemies! Kuvasin jo tässä edellä tätä ammatillisen koulutuksen reformia, joka tuo lisää välineitä puuttua myös koulutuksen keskeyttämisen ongelmaan ja siihen ongelmaan, jonka hyvin kuvasitte, eli siihen, että meillä valitettavan suuri osuus ikäluokasta putoaa koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle. Ja tämä on meillä kyllä ihan kansallinen hätätila, näin voi sanoa yhtään asiaa liioittelematta. Eli meidän pitää pystyä löytämään vaikuttavia keinoja puuttua nuorten syrjäytymiseen, ja siitä syystä hallitus on käynnistänyt ministeriörajat ylittävän yhteistyön siinä, että kokoamme nykyistä tehokkaampaa keinovalikoimaa nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn. Se, mikä on semmoinen tosiasia, mikä tulee tässä työssä ottaa huomioon, on se, että kun kokeneilta ammattilaisilta, opettajilta, kysyy, niin he sanovat, että ihan viimeisten vuosikymmenten aikana näkyvin muutos koulumaailmassa on ollut se, että nimenomaan koulun ulkopuoliset ongelmat ovat lisääntyneet, ja ne juontavat monessa tapauksessa juurensa jo sinne varhaislapsuuteen ja perheiden moniin va-

Punkt i protokollet PR 12/2017 rd

litettaviin ongelmiin. Näihin meidän pitää pystyä [Paavo Arhinmäen välihuuto] nimenomaan monimuotoisella yhteistyöllä ministeriörajojen yli vaikuttamaan, muun muassa tukemalla perheitä [Puhemies: Aika on täynnä!] heidän vaikeissa kasvatustehtävissään.

16.41 Mikaela Nylander r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri totesi tässä, että reformin pitää tuoda uusia työvälineitä niille oppilaitoksille, jotka järjestävät tätä ammatillista koulutusta. Ja kenttä todellakin odotti tätä joustoa, koska tiedetään, että leikkaukset ovat suuria ja sisältö uudistuu, rahoitus uudistuu. Kuitenkin, kun minä olen tavannut aika monta kentän edustajaa, niin he ovat pettyneitä siihen, että tästä ei tullut sellainen reformi, joka aidosti tuo tätä joustoa, vaan hallitus nyt aika yksityiskohtaisesti ohjaa tätä toimintaa. Mitä tapahtui, arvoisa ministeri, tässä matkan varrella?

Värderade talman! Fältet önskar sig en flexibel reform, att man med stor flexibilitet kan förverkliga nedskärningar och alla de förnyelser och reformer som både finansieringssystemet och utbildningens innehåll står inför. De är nu besvikna över att staten styr med ganska [Puhemies koputtaa] hård hand här. Vad hände under resans gång, minister?

16.42 Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro):

Arvoisa puhemies! Siinä mielessä on hiukan vaikeaa ehkä tätä kysymystä hahmottaa, koska sitä esitystähän ei ole vielä annettu. Elikkä ei ole olemassa vielä lakiesitystä, [Mikaela Nylander: Lakiluonnos on ollut!] hallituksen esitystä, vaan se on tulossa tässä hyvin pian, ja ajattelen, että sen jälkeen meillä on sitten mahdollisuus arvioida sen laatua — eikö vain — paremmin.

Tässä valmistelussa on ollut mukana 1 500 kentän ääntä elikkä valtavan laajat työpajat, joissa on yhdessä valmisteltu. Sen lisäksi saimme 200 lausuntoa, joita on käyty läpi hyvin yksityiskohtaisesti. Niihin luonnoksiin on tehty lukuisia parannuksia, ja nyt edelleen tässä viimeistelemme sitä esitystä, jotta se sitten olisi teillä arvioitavana. Joustavuus tulee lisääntymään, päällekkäisyyksiä puretaan, mahdollisuuksia tulee paljon lisää järjestää uudenlaista tulevaisuuden osaamistarpeisiin vastaavaa koulutusta. Ja voin toimittaa teille, sitten kun esitys on valmis, sellaisen oikein pitkän listan siitä, mitä kaikkea joustoa tulee lisää. [Mikaela Nylander: Elikkä muutoksia on vielä tulossa, hyvä!]

16.43 Tuomo Puumala kesk (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tilannehan on tiukka. Se, miten tähän on tultu, on aika tavalla eduskuntapuolueitten yhteistä tarinaa. Ajattelen niin, että myös sen, miten tästä päästään eteenpäin, pitäisi olla aika tavalla meidän yhteistä tekemistä. Ja siihen on kyllä eväitä tuossa reformissa olemassa.

Erityisesti siihen, mistä edustaja Andersson aloitti, eli siihen, miten tuota lähiopetusta saataisiin lisää, on ainakin kaksi vastausta. Ensimmäinen on tietysti se, että nyt tässä reformissa henkilökohtaistetaan jokaisen opintopolku. Se pitää suunnitella yksilöllisesti. Sen kohdalla, joka tarvitsee enemmän oppilaitosmuotoista koulutusta, sitä pitää pystyä myös tarjoamaan. Toiseksi, tässä on kannustimet koulutuksen järjestäjällä tiivistää koulutusta jatkotutkintokelpoisuus säilyttäen. Senkin pitäisi vastata tähän.

Mutta on totta, että kipukohtia on alueellisessa tasa-arvossa, heikompien pärjäämisessä ja lähiopetuksen määrässä. Eikö niin, ministeri, että me hoidamme nämä asiat kuntoon?

Punkt i protokollet PR 12/2017 rd

Me uskomme meidän nuoriin ja hoidamme niitä tällä reformilla kuntoon ja teemme tarvittavat päätökset, että Suomi selviää tältäkin osin.

16.44 Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro):

Arvoisa puhemies! Arvoisalle sivistysvaliokunnan puheenjohtajalle on helppo todeta, että olemme aivan samoilla linjoilla tässä, ja uskon, että saamme aikaan ammatillisen koulutuksen reformin, joka vie tätä koulutusta eteenpäin aivan merkittävin askelin ja mahdollistaa sen tuen myöskin.

Ja yhden näkökulman, kun kerran mahdollisuus tuli, haluaisin vielä lisätä, ja se on se, että yksi reformin tavoitteista on lisätä sitä työpaikkaoppimista eli siirtää sinne työpaikoille myös, ihan aitoihin oppimisympäristöihin, sitä oppimista. Ja esimerkiksi niissä maissa, joissa laajempi työpaikkaoppiminen on käytössä, on matalampi nuorisotyöttömyys ja on myöskin pystytty vaikuttamaan positiivisesti nuorten asenteisiin oppimista kohtaan. Ja tietenkään se ei ole ongelmatonta, ja aina niitä paikkoja ei löydykään, ja se on haastavaa, mutta siitä huolimatta otamme sen haasteen vastaan ja lähdemme siitä, että vastaamme myös niiden nuorten odotuksiin, jotka peruskoulun jälkeen kokevat, että haluaisivat päästä jo ihan oikeasti tekemään.

16.45 Jukka Gustafsson sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän tärkeän keskustelun ydinasia liittyy ammatillisen koulutuksen laatuun. Olin kutsuttuna Tampereella sähköalan ammatillisen koulutuksen tilaan tutustumaan, ja siellä olivat sekä työnantaja, yrityselmä, että opettajat äärimmäisen huolissaan siitä, että johtuen lähiopetuksen leikkaamisesta ja muusta ne, jotka valmistuvat ammattiin, eivät pärjää sähköasentajatehtävissä. Nyt se tärkein kysymys on se, että reformilakia odotetaan, ja nimenomaan tästä laadun näkökulmasta, arvoisa ministeri, haluan, että sivistysvaliokunnalla on ehdottomasti riittävästi aikaa arvioida koko se reformin laajuus, mikä liittyy ammatilliseen koulutukseen. Ja nyt kysyn: milloin hallituksella on tarkoitus antaa eduskunnalle tämä hallituksen esitys, jotta aikaa on riittävästi?

16.46 Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro):

Arvoisa puhemies! Niin nopeasti kuin se laadukas lainsäädäntö saadaan valmiiksi. Olemme pyrkineet mahdollisimman hyvin ottamaan huomioon lausunnoissa tulleen palautteen. Lainsäädännön arviointineuvosto käsittelee tällä hetkellä lakiluonnosta, ja niin pian kuin se valmistuu, se totta kai mahdollisimman nopeasti toimitetaan, jotta koulutuksen järjestäjillä olisi myöskin aikaa toimintaansa suunnitella uuden lainsäädännön mukaiseksi. Lainsäädännössä on myös huomioitu riittävät siirtymäajat niiltä osin kuin niitä tarvitaan.

Sitten tähän laatuun haluaisin myöskin todeta, että siihen on aivan erityisesti keskitytty tässä lainsäädännössä, ja myöskin tullaan kaikilta koulutuksen järjestäjiltä edellyttämään sellaista oikein suunnitelmallista laadun arviointia ja jatkuvaa kehittämistä. Tietenkin yksi sen laadun mittari on se, miten opiskelijat koulutuksen jälkeen työllistyvät. Tästä tulee myöskin yksi rahoituksen kriteeri, millä pyritään ohjaamaan koulutuksen järjestäjiä järjestämään niin laadukasta koulutusta, että sillä meidän nuoret ja myöskin aikuiset oppijat pääsevät sinne työelämän syrjään kiinni.

Punkt i protokollet PR 12/2017 rd

Puhemies Maria Lohela: Tällä on nyt niin monta muuta keskustelua käynnissä, että pyydän keskittymään tämän kyselytunnin loppuun saattamiseen.

16.47 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On kyllä pakko todeta edustaja Puumalalle, että tämä päätös leikata koulutuksesta ja erityisesti ammatillisesta koulutuksesta ei ole mikään yhteinen päätös, eikä se ole mikään yhteinen arvovalinta, vaan se on tämän hallituksen päätös ja arvovalinta, jota te puolustatte. On myöskin vaikeata nähdä, millä tavalla nämä lisäleikkaukset, mitä nyt tehdään tänä vuonna, lisäisivät lähiopetuksen määrää, kun ne tulevat jo tehtyjen säästöjen ja leikkausten päälle. Voiko opetus- ja kulttuuriministeri tätä meille avata? Ne laadulliset ongelmat ovat jo nyt olemassa ammatillisessa koulutuksessa. Tämä on pidempiaikainen kehitys, mikä pitäisi kääntää sen sijaan, että vielä entuudestaan vähennetään resursseja lähiopetuksesta ja ammatillisesta koulutuksesta. Eli voiko opetus- ja kulttuuriministeri nyt vielä konkretisoida, millä tavalla ja millä keinoilla me saamme vähemmillä resursseilla enemmän lähiopetusta aikaiseksi?

16.48 Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro):

Arvoisa puhemies! Nykyisessä ammatillisessa koulutuksessa on tiettyjä sellaisia rakenteellisia tekijöitä, jotka johtavat siihen, että siellä on paljon päällekkäistä tekemistä, paljon hallinnollista työtä, siellä ollaan eri organisaatioissa. Meillä on lainsäädännöt erikseen nuorille aikuisille. Siellä aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen toimii huonosti, samoin henkilökohtaistamisen prosessit. Siellä tehdään todella hyvää työtä, mutta näissä asioissa voimme vielä parantaa juoksuamme ja matkaamme, ja tämä ammatillisen koulutuksen reformi tulee nyt tuomaan niitä työkaluja nimenomaan vastata näihin haasteisiin eli panostaa esimerkiksi enemmän siihen lähiopetukseen.

En tule kyllä täällä sitä sanomaan, etteikö tilanne olisi haastava. Se on ilman muuta sitä. Taloudellisesti meillä on haastava tilanne Suomessa kaiken kaikkiaan. Samoin koulutuksen järjestäjillä on isot haasteet siitä tehtävästä suoriutumiseen, koska se on vaativa. Mutta juuri siitä syystä täytyy rakentaa nyt yhteistä toimivaa ammatillisen koulutuksen järjestelmää, joka joustavammin vastaa tulevaisuuden odotuksiin ja myöskin osaamistarpeisiin, ja tämä reformi on kaiken kaikkiaan paitsi tarpeellinen niin myöskin hyvin odotettu. [Puhemies koputtaa] Me täällä eduskunnassa puolestamme voimme vaikuttaa siihen yleiseen ilmapiiriin, miten nuoret kokevat omat [Puhemies: Nyt on jo aika reippaasti yliajalla!] koulutuspolkunsa. Eli ei masentavaa keskustelua.

Frågan slutbehandlad.